

2019-08-22

stadsbyggnadskontoret@stockholm.se



BYGGNADS  
VÅRDS  
FÖRENINGEN

*Yttrande över förslag till detaljplan för del av kvarteret Sperlingens Backe m.m. i stadsdelen Östermalm, Stockholm. Dnr: Dp 2014-00404.*

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, verkar för att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och utnyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering. Föreningen har tagit del av rubricerade förslag till detaljplan, utställt för granskning till 2019-08-30 och anför följande synpunkter utifrån föreningens verksamhetsområde:

### **Sammanfattning**

SBF avstyrker planförslaget. Endast smärre justeringar har skett i förhållande till samrådsförslaget varför de synpunkter SBF framför i huvudsak är desamma som vid samrådet. SBF har fortsatt stora invändningar mot förslaget av främst följande skäl:

- Planerade rivningar av byggnader som grönklassats av Stadsmuseet strider mot plan- och bygglagen
- SBF bedömer att planförslaget påverkar väsentliga uttryck för riksintresset på ett sätt som medför påtaglig skada
- Det är oförsvarligt att riva användbara byggnader med hänsyn till de klimatpåfrestningar som rivning och nybyggnad innebär
- De stegvisa ingreppen i riksintresset för innerstaden, i projekt efter projekt, innebär långsiktigt ett stort hot mot kulturvärdena i hela innerstadsmiljön

### **Det är lagstridigt att riva byggnader med höga kulturhistoriska värden**

Omfattande rivningar av byggnader planeras – kontorshus och gårdshus på Humlegårdsgatan 17 (1980-tal), parkeringshuset på Grev Turegatan 3-5 (1930-tal), gårdsbyggnader inom Stureplan 6 (1905) och inom Stureplan 4 (1980-tal), inre delar av Marmorhallarna samt flyglarna för Freys Hyrverk (1900).

Samtliga byggnader som avses rivas, förutom det moderna huset på Humlegårdsgatan 17, är grönklassade enligt Stadsmuseets klassificering. Stadsmuseets definition av grön klass har exakt samma formulering som för byggnader som enligt kap 9 § 34 i plan- och bygglagen inte får rivas. Dessa byggnader i kvarteret Sperlingens Backe får således inte rivas enligt plan- och bygglagen.

### **Planförslaget innebär irreversibla ingrepp i riksintresset**

Uttryck för riksintresset som främst påverkas är

- Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen
- Stadssiluetten
- Vyer från viktiga utsiktspunkter
- Årsringar i stadsbebyggelsen

*Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen.* Ett av uttrycken för riksintresset för innerstaden är den karaktäristiska strukturen i den klassiska stenstaden från 1800-talet. Denna struktur kommer att uttraderas i kvarteret Sperlingens Backe genom att gårdsrummen omvandlas och integreras i gallerian samt genom den nya högre gårdsbebyggelsen som avses uppföras. Den för stenstaden typiska uppbyggnaden med högre gathus och lägre gårdshus och tydliga små innergårdar kommer inte längre att kunna avläsas vilket SBF bedömer som påtaglig skada på riksintresset.

*Stadssiluetten.* Enligt planförslaget ökas den tillåtna byggnadshöjden för gårdsbyggnaderna med tre meter. Dessutom kommer taklandskapet att förändra karaktär. I stället för det traditionella uppbrutna landskapet kommer den föreslagna exploateringen att medföra ett taklandskap med lådliknande klumpiga påbyggnader som för tanken till industrimiljöer och som samspelar illa med tidigare århundradens varierade och omsorgsfulla utformning med hörntorn, takkupor, skorstenar och frontoner. Stadssiluetten med begränsade hushöjder och det uppbrutna taklandskapet där i huvudsak främst kyrktorn och andra märkesbyggnader råder över den samlade siluetten är ett viktigt uttryck för riksintresset som kommer att påtagligt skadas både genom den ökade byggnadshöjden inne i kvarteret och genom stora samlade och klumpiga påbyggnader på taken.

*Vyer från viktiga utsiktspunkter.* Från Kungsgatan ser man Bångska palatset i ett långt perspektiv. Här blir det nya mera dominerande och kompakta taklandskapet mycket påtagligt och Bångska palatset kommer mot denna nya bakgrund att ge ett mera underordnat intryck i stadsbilden jämfört med idag. Från Birger Jarlsgatan nordväst om Stureplan blir påbyggnaderna i taklandskapet också mycket påtagliga och förtar härigenom intrycket av den enhetliga takfotslinjen i måttlig höjd mot Stureplan. Även vyn in mot Humlegårdsgatan, sedd från Humlegården, kommer att ge ett för stenstaden främmande intryck genom den höga uppåt avtrappande planerade hotellbyggnaden.

*Årsringar i stadsbebyggelsen.* De båda gatuhusen som rivs, på Humlegårdsgatan 17, (1980-tal) och P-huset på Grev Turegatan 3-5, (1930-tal) har båda hög arkitektonisk kvalitet och är goda exponenter för sina respektive tidsepoker. Att riva dessa byggnader, jämte gårdsbyggnaderna, är att radera en del av stadsbyggnadshistorien och urlakar kvarterets värde som en del av riksintresset för innerstaden. Flyglarna mot Freys kyrka är också en betydelsefull del av gatubilden som förloras men som i någon mån kompenseras av att den fria sikten mot byggnaden Freys kyrka återställs.

### **Rivningarna medför stora klimatpåfrestningar**

De planerade rivningarna av byggnaderna, varav en byggnad endast cirka 40 år gammal, kommer att medföra stora klimatpåfrestningar. En självklar utgångspunkt vid förändring i befintliga bebyggelsemiljöer med byggnader i gott tekniskt skick bör alltid vara att i första hand återanvända dessa.

I den hållbarhetsanalys som ingår i planhandlingarna anges att nybyggnadsalternativet resulterar i en lägre klimatpåverkan än nollalternativet efter ungefär 70 år. Jämförelsen bygger på att inga åtgärder alls vidtas i nollalternativet och är därför inte rättvisande. Många förbättringar kan göras i befintliga byggnader, utan att de rivs, vilket skulle förlänga perioden betydligt kanske till över 100 år, innan nybyggnadsalternativet blir fördelaktigt med avseende på miljöpåverkan.

Här bör nämnas att forskning visar att klimatbelastningen är lika stor i byggprocessen som vid drift av det färdigbyggda huset under 50 år. (*Klimatpåverkan från byggprocessen*, En rapport från IVA och Sveriges Byggindustrier, 2014). Vid allt byggande bör miljöbedömningen omfatta hela processen, även förlusten av energi vid rivningar av byggnader där miljöskulden sedan länge är betald och också lämpliga åtgärder för att minska klimatpåverkan av befintliga byggnader. Sammanfattningsvis kan konstateras att miljöpåverkan vid fortsatt brukande av en byggnad är mycket begränsad jämfört med alternativet rivning och nybyggnad.

### **Det är inte försvarbart att steg för steg urholka riksintresset för innerstaden**

Kvarteret Sperlingens Backe är ett projekt i raden i Stockholms innerstad som innebär hårda ingrepp i riksintresset. Rivningar eller påbyggnader som skadar kulturmiljön aktualiseras i projekt efter projekt för att kunna bygga större och högre hus som ger största möjliga vinst åt fastighetsägarna.


Galleriankvarteret har byggts på flera våningar vilket föranledde länsstyrelsen att i granskningsyttrandet skriva att ”föreliggande planförslag innebär att utrymmet för tillkommande på- och nybyggnader med högre bebyggelse i Stockholms city, utan att komma i konflikt med riksintresset, minskat betydligt”. Domstolen behandlar nu en överklagad detaljplan för kvarteret Hästen 21 som innebär rivning av en grönklassad byggnad från 1970-talet för att kunna uppföra ett tre våningar högre hus. Astoriabyggnaden, ett av få bevarade kulturhistoriskt värdefulla hus från 1970-talet i stadsdelen Östermalm, har rivits till två tredjedelar för att ge plats åt ett nytt hus samtidigt som den återstående delen av det äldre huset får ett modernt tak som reducerar kulturvärdet. Förslaget till detaljplan för kvarteret Brädstapeln 13 och 16, också överklagad till domstol, innebär förslag till en spektakulär påbyggnad av Trygg-Hansahuset som visuellt skulle reducera ett av senmodernismens mest betydande verk till en sockel. Och nu det aktuella förslaget för kvarteret Sperlingens Backe där byggrätten ökas med cirka 15 % med stora negativa effekter för stadsbilden som följd.

Utvecklingen att steg för steg förändra innerstaden och därvid rasera kulturvärden i strid med miljömål och lagstiftning är mycket oroande. Ökad lönsamhet får inte vara det enda och övergripande målet för vår stadsbyggnad – då sågar vi så småningom av den gren vi sitter på. Stockholms attraktiva stadsmiljö med tydliga historiska årsringar och dess historiska stadssiluetter lockar investerare och gör att turister söker sig hit från hela världen för att beundra vår vackra huvudstad med dess unika egenart, en faktor som har stor, inte minst ekonomisk, betydelse nu och för framtiden.

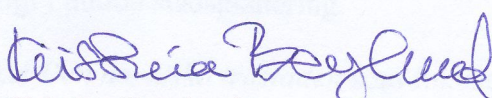
### **Avslutande kommentar**

SBF avstyrker planförslaget. Som föreningen anförde vid samrådet är det Stadens ansvar att inte låta sig enbart ledas av stora fastighetsägare utan att aktivt styra stadsutvecklingen mot en långsiktigt hållbar och genomtänkt framtidsbild där stadens höga kulturvärden förvaltas väl!

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan



Margareta Hallin  
Ordförande



Kristina Berglund  
Vice ordförande